

Pierwsze pisemne przekazy o miejscowościach regionu tarnowskiego pochodzą z początków XII wieku. W zachowanych dokumentach pojawiają się nazwy wsi, między innymi Tarnowa, Ciężkowice, Lubaszowej i Tuchowa. W XIII wieku miastem jest już Wojnicz, siedziba kasztelana wojnickiego, zarządzającego jedną z największych w Polsce kasztelanii Pierwszych Piastów.

Wiek XIV to okres intensywnego rozwoju. W regionie tarnowskim powstają miasta, w tym Tarnów, Ciężkowice, Ryglice, Tuchów i Żabno. Liczne przywileje nadawane przez króla Kazimierza Wielkiego oraz lokalizacja wzdłuż ważnych szlaków handlowych sprzyjają ich rozbudowie. Wieki średnie to okres największej prosperity miejscowości regionu tarnowskiego. Dzięki intensyfikacji wymiany handlowej zarówno krajowej, jak i z zagranicą, wzrasta zamożność i znaczenie miast regionu tarnowskiego. Prawa organizowania jarmarków otrzymują kolejne miasta.

Niekwestionowanym liderem zostają Ciężkowice, którym zezwolono na organizację aż 5 jarmarków. O tym, jakie znaczenie miał handel jarmarczny najlepiej świadczy decyzja Zygmunta Augusta z 1518 roku znosząca tygodniowy odpust w Zakliczynie, który stanowił konkurencję dla Czychowa. W miastach powstają liczne cechy rzemieślnicze, doprowadzając z czasem do „specjalizacji” i koncentracji określonych rzemiosł. W ten sposób Czychów staje się drugim co do wielkości ośrodkiem tkackim w Małopolsce.

Kres dynamicznego rozwoju miast regionu tarnowskiego przypada na wiek XVII. Przyczyniły się do tego zarówno najazdy obcych wojsk, w tym szwedzkich i węgierskich, jak i epidemie, choroby i głód spowodowany klęskami nieurodzaju. Podpadłe miasta ciągle jeszcze nie odzyskały swojej świetności. Wątle przejawy ożywienia zostały stłumione najpierw przez rozbiory, później przez obie wojny światowe.

Dopiero po 1989 roku władze samorządowe, wybierane w wolnych wyborach, zaczęły systematyczne prace nad rewitalizacją tych miejscowości.

Miasta i miasteczka regionu na powrót stają się przyjazne mieszkańcom i turystom. Szczególnie przyjezdnym, którym zarówno architektura, klimat, jak i miejscowy folklor na długo pozostają w pamięci.

INFORMATOR TURYSTYCZNY REGIONU TARNOWSKIEGO

UROK MAŁYCH MIASTECZEK

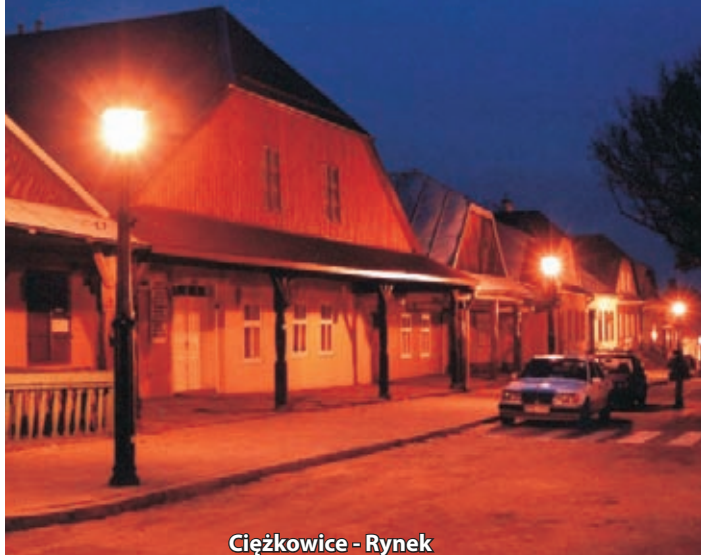

Tarnowskie Centrum Informacji - I miejsce w konkursie Polskiej Organizacji Turystycznej na najlepszy punkt IT w 2008 roku
Odznaka honorowa Ministra Sportu i Turystyki „za zasługi dla turystyki” w 2008 roku
Wyróżnienie dla strony www.it.tarnow.pl w konkursie „Złote Formaty 2008”

Dostarczamy kompleksowe i aktualne informacje o ofercie turystycznej Tarnowa i regionu.

W siedzibie TCI, Rynek 7 w Tarnowie, dostępne są:

- sala konferencyjna (max. 50 osób)
- mapy i przewodniki turystyczne
- tania pokoje gościnne 1, 2, 1 3 - osobowe
- wypożyczalnia rowerów
- przewodniki audio MP3

Ciężkowice - Rynek

Ciężkowice - Skamieniałe Miasto

Lipnica Murowana - Rynek

Najstarsze informacje na temat **Ciężkowic** znajdują się w datowanym na lata 1123-1125 dokumencie biskupa Idziego, zatwierdzającym posiadłości klasztoru tynieckiego. Osada otrzymała prawa miejskie w 1348 roku, aktem lokacyjnym króla Kazimierza Wielkiego. Do dzisiejszego dnia zachował się średniowieczny układ miasteczka z obszernym prostokątnym rynkiem i parami wybiegających z naroży ulic. Specyficzny klimat Ciężkowic tworzą otaczające rynek zabytkowe, murowano-drewniane domy z podcieniami z XVIII i XIX w. Są to budynki konstrukcji zrębowej, na podmurówce i fundamentach z miejscowego piaskowca, z siodłowymi, naszczołkowymi dachami, wspartymi na profilowanych drewnianych słupach, tworzącymi charakterystyczne podcienia. Wraz z usytuowanym pośrodku rynku dziewiętnastowiecznym, murowanym ratuszem z niewielkim wewnętrznym dziedzińcem i wieżyczką zegarową nadają miastu wyjątkowy urok. Odwiedzając Ciężkowice nie sposób ominąć jedynego w swoim rodzaju rezerwatu przyrody „**Skamieniałego Miasta**”. Na obszarze 15 hektarów znajdują się liczne grupy skał z piaskowca ciężkowickiego, którym natura nadała niezwykle kształty. Rozrzucone na wzgórzu małe i duże formy skalne sprawiają wrażenie ruin dawnego grodu.

Pierwsza pisemna wzmianka o **Tuchowie** pochodzi z 1105 roku, z dokumentu, w którym legat papieski Idzi informuje o darowaniu Tukowa, jak zwano wówczas tę osadę, opactwu benedyktyńskiemu przez żonę Władysława Hermana. W 1340 roku Kazimierz Wielki nadał Tuchowowi prawa miejskie. Znaczący wpływ na tę decyzję miały spore dochody czerpane z funkcjonującej w Tuchowie kopalni soli. W momencie lokacji wytyczony został rynek, pośrodku którego wzniesiony został ratusz. Polokacyjny średniowieczny układ miasta zachowany został do dziś. Współczesny Tuchów to przede wszystkim największe w Diecezji Tarnowskiej centrum kultu maryjnego. W klasztorze Redemptorystów znajduje się słynący łaskami obraz Matki Bożej Tuchowskiej, który został uznany za cudowny już w 1641 roku. Lipcowe święto MB Tuchowskiej rozpoczyna trwający tydzień odpustu, który corocznie przyciąga ponad 100 000 wiernych z całego kraju.

Zakliczyn, miasteczko nad Dunajcem, pierwotnie nosiło nazwę Opatkowice i po raz pierwszy wzmiankowane było już w 1215 roku. Dzisiejszą nazwę miasto przyjęło w 1558 roku, kiedy Spytek Jordan, właściciel pobliskiego Melsztyna, przejął miejscowość od Benedyktynów tynieckich. Zakliczyn powstał na planie w kształcie wrzeciona, na osi wschód-zachód, z obszernym, drugim co do wielkości w Małopolsce, po Krakowie, prostokątnym rynkiem i wybiegającymi z jego naroży parami ulic. Zabudowa miasteczka, pierwotnie drewniana, tworzona była w unikatowy sposób - na dziewięciu słupach z zastrzałami. Konstrukcja ta dawała całkowitą niezależność ścian zrębowych od więźby dachowej, co umożliwiało dowolne kształtowanie układu ścian, bez konieczności naruszania konstrukcji dachu. Trzy zewnętrzne słupy tworzyły podcienia, wspierając wystające poza chodniki okapy. Kilkanaście takich domów z XIX w. zachowało się jeszcze przy ul. Mickiewicza i Malczewskiego, m.in. dom „Pod Wagą”, w którym mieści się izba regionalna. Będąc w Zakliczynie należy koniecznie wziąć udział w tradycyjnych jarmarkach, które od ponad sześciuset lat odbywają się w każdą środę oraz we wrześniu na Świącie Fasoli, gdyż okolice miasteczka słynne są z upraw „Pięknego Jasia”.

W widłach rzeki Uszwicy i potoku Górzeńskiego leży **Lipnica Murowana**. Najstarsze źródła pisane wzmiankujące o niej pochodzą z 1325 roku. W księgach rachunkowych odnotowano płacone przez plebana parafii Lipnik, Andrzeja, świętopietrze z 3 grzywien. Król Władysław Łokietek nadał Lipnicy prawa miejskie w 1326 roku. Po dziś dzień zachowany został średniowieczny układ lokacyjny z kwadratowym rynkiem i wybiegającymi z jego rogów parami ulic. W pierzejach rynkowych przetrwały drewniane, parterowe domy podcieniowe. Całość zabudowy stanowi jeden z najcenniejszych zabytków Lipnicy Murowanej. Największym skarbem miasteczka jest zachowany niemalże w niezmienionym kształcie drewniany, gotycki kościół św. Leonarda. Jak głosi legenda, chrześcijańska świątynia powstała na miejscu gontyny pogańskiej już w 1141 roku. Od czasu jej przebudowy w XV w. nie była poddawana żadnym zmianom, poza koniecznymi pracami konserwatorskimi i remontowymi. Oryginalna architektura i wyposażenie dodały kościółkowi unikatowej wartości. Uznając nieprzeciętną wartość lipnic-

kiej świątyni, komisja Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego w dniu 5 lipca 2003 roku wpisała kościół św. Leonarda na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Odwiedzając Lipnicę Murowaną warto pamiętać o tradycyjnym, znanym w całym kraju, konkursie na najwyższą palmę wielkanocną.

Pierwsze pisane źródła odnoszące się do **Czchowa**, a dotyczące lat 1208-1218, pojawiają się w Kalendarzu Kapituły Krakowskiej, odnotowującym nadanie Kapitułce przez biskupa Wincentego Kadłubka dziesięćcin z Czchowa. Położona na szlaku węgierskim osada była siedzibą królewskiej stacji celnej, jeszcze zanim nadano jej prawa miejskie. Na lokację miasta na prawie średzkim zezwolił pod koniec XIII w. książę Leszek Czarny. W 1355 roku Kazimierz Wielki nadał Czchowowi prawo magdeburskie. Pod koniec XIII w. na sąsiadującym z miasteczkiem wzgórze zbudowany został zamek obronny z masywną cylindryczną wieżą z kamienia. Jej odrestaurowane pozostałości są jedną z największych atrakcji Czchowa. Do dziś zachowała się w centrum małomiasteczko-wo architektura z drewnianymi domami podcieniowymi z przełomu XVIII i XIX w. W południowo-wschodnim rogu rynku wznosi się gotycki kościół Narodzenia NMP z 1346 roku, z zachowanymi elementami romańskimi oraz cennymi freskami „Via Crucis”.

Wojnicz jest miastem wyrosłym z osady targowej znajdującej się przy grodzie kasztelańskim, która od XI/XII w. była ośrodkiem władzy kasztelanii wojnickiej, jednej z największych w Polsce Pierwszych Piastów. Prawa miejskie nadał Wojniczowi książę Bolesław Wstydliwy przed 1277 rokiem. Na prawo magdeburskie przeniósł go król Kazimierz Wielki w 1349 roku. Wtedy wykształcił się jego średniowieczny plan z prostokątnym rynkiem i wybiegającymi zeń ulicami, wytyczony na osi traktu prowadzącego z Krakowa na Ruś. Szczególnie godnymi obejrzenia są obronne umocnienia ziemne z XI/XII w. zwane „wałami kasztelańskimi”, które dawniej zabezpieczały gród kasztelański usytuowany nad Dunajcem; gotycki kościół parafialny św. Wawrzyńca z wnętrzem ozdobionym polichromią barokową, figuralną i ornamentalną Jana Neydörfera z 1768 roku; dzwonnica przy kościele św. Wawrzyńca z 1663 roku oraz drewniany kościół pomocniczy św. Leonarda z XV w.